

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

De Captivitate Babylonica Ecclesiae. præludium Martini Lutheri

Luther, Martin

Vuittembergæ, [1520]

VD16 L 4190

De Matrimonio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-33353

rantur. At sacramenta seruant credentes promissioni diuinæ.

DE MATRIMONIO.

Matrimonium non solū sine ulla scriptura pro sacramento censetur, uerū eisdē traditionibus, quibus sacramentū esse iactatur, merum ludibriū factū est, de quo aliquid uideamus. Diximus, in omni sacramento haberi uerbū promissionis diuinæ, cui credi oporteat ab eo, q̄ signū suscipit, nec solū signū posse sacramentū esse, Nusquā aut legitur, aliqd gratiæ dei accepturū, quisq; uxore duxerit. Quin nec signū est diuini institutū in Matrimonio. Nec enī uspiā legitur a deo institutū ut aliquid significaret, licet omnia quæ uisibiliter geruntur, possint intelligi figuræ & allegoriæ rerū inuisibiliū. At figura aut allegoria nō sunt sacramenta, ut nos de sacramentis loquimur.

Deinde, cū matrimoniū fuerit ab initio mundi, & apud infideles adhuc permaneat, nullæ subsunt rationes, ut sacramentū nouæ legis & solius Ecclesiæ possit dici. Non minus enim erāt Matrimonia patrū sancta quā nostra, nec minus uera infideliū quā fideiū, nec tamen in eis ponunt sacramentum. Ad hæc sunt apud fideles quoq; impii cōiuges, quibusuis gentibus peiores, cur hic sacramentum dici debet, & non apud gentiles? An de Baptismo & Ecclesia sic nugabimur, ut, sicut quidā delirant, Imperiū temporale nō esse nisi in Ecclesia, ita matrimoniū nō esse sacramentū nisi in Ecclesia dicamus? puerilia sunt hæc & ridicula, per quæ nostram inscitiam & temeritatem infidelibus risui exponimus.

At dicent, Apostolus dicit, Ephe. v. Erūt duo in carne una, Sacramentū hoc magnū est. Tu ne ergo tam euidenti Apostoli uerbo contradices? Respōdeo, & hoc argumentū esse magnæ oscitantæ & indiligētis incōsultæq; lectōnis, Nō enim habet uniuersa scriptura sancta, hoc nomē sacramentū in ea significatiōe, qua noster usus, sed in contraria. Vbiq; enī significat, nō signū rei sacræ, sed rem sacrā, secretā & absconditā. Sic Paulus. ii. Corin. iiii. Sic nos existimet homo ut ministros Christi & dispensatores mysteriorū dei, id est, sacramentorū. Vbi enī nos habemus sacramentū, in græco mysteriū ponitur, qd̄ aliquādo trāsfert interpres, aliqñ dimittit græcā uocem, unde & hic in græco dicitur, Erūt duo in carne una, mysteriū hoc magnū est, Quæ res fuit occasio, ut sacramentum nouæ legis intelligerent, longe aliud facturi, si mysterium legissent, ut in græco est.

Sic. i. Timot. iii. Christum ipsum uocat sacramentum dicens, Et manifeste magnum sacramentum (id est, mysterium) est, quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit angelis, prædicatum est gentibus, creditum est mundo, assumptum est in gloria. Cur non & hinc octauum nouæ legis hauserunt sacramentum, cum tam claram haberent auctoritatem Pauli? Aut si hinc se continuerunt, ubi oportunissime potuerunt copiosi esse in sacramentis inueniendis, cur illic ita luxuriant? scilicet ignorantia tantarum, quam uerborum eos fefellit, qui in solo uerborum sono, immo opinionibus suis hæserunt. Cum enim semel sacramentum pro signo accepissent humano arbitrio, mox sine omni iudicio & scrupulo signum ex eo fecerunt, ubicunq; in sacris literis legerunt. Quales uerborum significationes & humanas consuetudines & alias in literas sacras inuexerunt, easq; in sua somnia transformauerunt, quodlibet ex quolibet facientes. Sic perpetuo desipiunt in uerbis illis, opus bonum, opus malum, peccatum, gratia, iustitia, uirtus, & fere quicquid est capitalium rerum & uerborum. omnibus enim his utuntur suo arbitrio, ex hominum scriptis assumpto, in perniciem & ueritatis dei & salutis nostræ.

Igitur sacramentum & mysterium apud Paulum est ipsa sapientia spiritus abscondita in mysterio, ut. i. Corint. ii. dicit, quæ est Christus, qui ob id ipsum etiam non cognoscitur principibus huius mundi, unde & eum crucifixerunt, & adhuc manet eis stultitia, scâdalum, lapis offensionis, & signum cui contradicitur. Horum mysteriorum dispensatores uocat prædicatores, quia prædicant Christum, uirtutem & sapientiam dei, sed ita, ut nisi credas, non comprehendas, ideo sacramentum, mysterium, secretaq; res est, quæ uerbis indicatur, sed fide cordis capitur. Tale est, quod præsentem loco dicitur, Erunt duo in carne una, Sacramentum hoc magnum est, quod illi de matrimonio dictum putant, cum ipse Paulus ea uerba de Christo & Ecclesia induxerit, & seipsum clare exposuerit dicens, Ego autem dico in Christo & Ecclesia. Ecce quam concordat Paulus & illi, Paulus sacramentum magnum in Christo & Ecclesia se prædicare dicit, illi uero in masculo & femina prædicant. Sic licet in sacris literis libidinari, quid mirum, si quodlibet in ea uel centum sacramenta licet inueniret?

Christus itaq; & Ecclesia, mysteriū, id est, res secreta est & magna, quæ figurari quidem per matrimonium ceu reali quadam allegoria potuit & debuit, sed Matrimonium non hinc sacramentum dici debuit, Cœli sunt figura Apostolorū, ut psal. xviii. dicitur. Et sol Christi, aquæ populorū, sed non ideo sacramēta sunt, Vbiq; enī in deest & institutio & promissio diuina, quæ integrant sacramentū. unde Paulus Ephe. v. uerba illa de matrimonio Gen. ii. dicta, uel proprio spiritu ad Christum trahit, uel generali sententia, etiam spirituale matrimonium Christi in eo traditum, docet dicens. Sicut Christus fouet Ecclesiam, quia membra sumus corporis eius, de carne eius & de ossibus eius, propter hoc relinquet homo patrem & matrem suā, & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne una, Sacramentū hoc magnū est. Ego dico in Christo & Ecclesia. Vides ut hunc totum textum de Christo uelit a se dictum, & de industria lectorem monet, ut sacramentū in Christo & Ecclesia intelligat, non in matrimonio.

Fateor quidem & in ueteri lege fuisse sacramentum pœnitentiæ, immo ab initio mundi. Verum, promissio noua pœnitentiæ, & donatio clauium nouæ legis propria est, Sicut enim pro circuncisione baptismum, ita pro sacrificiis aut aliis signis pœnitentiæ, nunc claues habemus. Diximus enim superius, Eundem deum pro diuersis temporibus, diuersas promissiones, diuersaq; signa dedisse, pro remittendis peccatis, & saluandis hominibus, eandem tamen gratiā omnes accepisse. Sicut. ii. Corint. iiii. dicit, Habentes eundem spiritū fidei, & nos credimus, propter quod & loquimur. Et. i. Corint. x. patres nostri omnes manducauerunt eandem escam spiritalem, & eundem potum spiritalem biberunt. Biberunt autem de spiritali conseruante eos petra, petra autem erat Christus. Ita Heb. xi. Omnes hi defuncti sunt, non acceptis promissionibus, deo melius aliquid pro nobis prouidente, ne sine nobis consummarentur. Christus enim, heri & hodie & in secula, ipse caput Ecclesiæ suæ ab initio ad finem usq; mundi. Diuersa igitur signa, sed eadem omnium fides. Si quidem sine fide impossibile est placere deo, qua & Abel placuit, Heb. xi.

Sit ergo Matrimonium, figura Christi & Ecclesiæ, sacramentum autem, non diuinitus institutum, sed ab hominibus in Ecclesia inuentum, ignorantia tam rei quam uerbi abductis. Quæ cū fidei nihil obstat, ferenda in Charitate est, sicut & multa alia humana.

stidia infirmitatis & ignorantie in Ecclesia tolerantur, donec fidei & diuinis literis non obstant. Verum, pro firmitate & sinceritate fidei & scripturae nunc agimus. Ne, si quid in sacris literis & fidei nostrae articulis contineri affirmauerimus, & postea conuicti, non contenti, ludibrio nostram fidem exponamus, & ignorantes rerum propriam inuenti, scandalo sumus aduersariis & infirmis, immo, ne scripturae sanctae autoritate eleuemus. Longissime enim discernenda sunt, ea quae diuinitus in sacris literis tradita sunt, ab his, quae per homines in Ecclesia, quantalibet sanctitate doctrinae, praevalleant, sunt inuenta.

¶ Hactenus de ipso matrimonio, Quid autem dicemus de impiis legibus hominum, quibus hoc vitae genus, diuinitus institutum, est reuertitum, sursum ac deorsum iactatur? Deus bone, horror est intendere in temeritatem Romanensium tyrannorum, adeo pro libidine sua diuinitum, rursus cogentium Matrimonia. Obsecro, an datum est contra libidini, hominum genus, non nisi ad illudendum & quoquo modo abutendum, & pro pecuniis fustis quodlibet ex eo faciendum?

Vagatur passim non patrae opinionis liber ex colluue omnium humanarum traditionum, cea sentina quadam collectus & confusus, qui summa Angelica inscribitur, cum uetus sit summa plus quam diabolica, in quo inter infinita portenta, quibus confessores instrui putantur, dum perniciosissime confunduntur, decem & octo matrimonii impedimenta numerantur, quae si aequo & libero fidei oculo inspexeris, uidebis esse de numero eorum, de quibus Apostolus praedixit, Erant attendentes spiritibus demoniorum, in hypocritis loquentium mendacium, prohibentium nubere. Quid est prohibere nuptias, si hoc non est prohibere, tot impedimenta fingere & laqueos ponere, ne coeant, aut si coierint, dissoluerent matrimonia? Quis dedit hominibus hanc potestatem? Esto, fuerint sancti & pio zelo ducti, quid mea libertatem uexat aliena sanctitas? quid me captiuat alienus zelus? Sit sanctus & zelotes, quisquis uolet, & quantum modo alteri non noceat, & libertatem mihi non rapiat.

Verum, gaudeo istis dedecorosis legibus suam tandem contigisse gloriam. Nempe, earum beneficio, hodie Romanenses facti sunt nondinadores. Quid enim uendunt? uulvas & ueretra. Merx scilicet dignissima mercatoribus istis, praeter avaritiam & impietatem plusquam sordidissimis & obscenissimis. Nihil enim est impedimentorum hodie, quod intercedente mammona non fiat legitimum, ut leges istae hominum

nō alia causa uideantur nate, nisi ut aliquando essent auaris homi-
nibus rapacibusq; Nimbrotis, rictia pecuniarū & laquei animarū,
staretq; in Ecclesia dei loco sancto, Abominatio ista, quæ uendere
hominibus publice utriusq; sexus pudibūda, seu (ut scriptura) uocat
ignominias & turpitudines, quas tamē antea per uim legum suarū
rapuissent. O digna pontificibus nostris negotiatio, quā pro Euan-
gelii ministerio, quod præ avaritia & ambitione contemnunt, sum-
mo cum decore & turpitudine in sensum reprobū dati, exerceant.

Sed quid dicam aut faciam? Si singula persequar, inmodicus
erit sermo. Confusissima enim sunt omnia, ut nescias unde exordia
ris, quo procedas, & ubi consistas. Hoc scio, nullam rem publicam
legibus feliciter administrari. Si enim prudens fuerit Magistratus,
ducta naturæ omnia feliciter administrabit quā legibus. si prudens
non fuerit, legibus nihil promouebit nisi malum, cum nesciat eis
uti, nec eas pro tempore moderare. ideo in rebus publicis magis cu-
randum est, ut boni & prudentes uiri præsent, quā ut leges ferantur,
ipsi enim erunt optimæ leges, omnem uarietatem casuum, uiuaci-
ter equitate iudicaturi. Quod si affit eruditio diuinæ legis, cū pruden-
tia naturali, plane superfluum & noxium est scriptas leges habere,
Super omnia autem, Charitas nullis prorsus legibus indiget.

Dico tamen, & quod in me est facio, Monens & rogans omnes
sacerdotes & fratres, si uiderint aliquod impedimentū, in quo Papa
potest dispensare, & quod non est in scriptura expressum, ut prorsus
ea omnia matrimonia confirmet, quæ contra Ecclesiasticas uel
pontificias leges quoquo modo fuerint contracta. Arment autem
se, lege diuina dicente, Quod deus coniunxit, homo non separet.
Coniunctio enim uiri & mulieris est iuris diuini, quæ tenet, quo-
cumq; modo contra leges hominū cōtigerit, debentq; leges hominū
ei cedere, sine ullo scrupulo. Si enim homo relinquit patrē & matrē,
& adhæret uxori suæ, quāto magis cōcubabit stiuolas & iniquas le-
ges hominū, ut adhareat uxori suæ? Et Papa, uel Episcopus, uel offi-
cialis, si dissoluerit aliquod matrimoniū, cōtra legē humanā con-
tractū, Antichristus est, & uiolator naturæ, & reus lese maiestatis di-
uinæ, quia stat sententia, Quod deus cōiunxit, homo nō separet.

Add: his, quod homo non habuit ius leges tales condendi, &
Christianis, per Christū liberata est super oēs leges hominū,

maxime ubi lex diuina intercedit, Sicut dicit Marci.ii. Dominus est filius hominis, etiam sabbati, Et non homo propter sabbatum, sed sabbatū propter hominē factū est. Deinde, quod tales leges prædā-
tate sunt per Paulum, ubi prohibētes nubere futuros esse prædixit. Quare hic cedere debet, rigor ille impedimentorū ex affinitate, spi-
rituali aut legali cognatione, & consanguinitate, quantum permit-
tunt literæ sacræ, in quibus tantum secundus gradus consanguini-
tatis prohibitus est, ut scribitur Leuitici. xviii. ubi duodecim per-
sonæ prohibentur, quæ sunt, Mater, Nouerca, Soror naturalis, so-
ror legitima ex utro parente, Neptis, Amita, Matertera, Natus, ux-
or fratris, Soror uxoris, priuigna, uxor patruī. In quibus, non nisi
primus gradus affinitatis, & secundus consanguinitatis prohibetur,
non tamen uniuersaliter, ut clarum est intuenti, nam fratris aut so-
roris filia uel neptis non numeratur prohibita, cum tamē sit in gra-
du secundo. Quare, si quando matrimonium extra hos gradus co-
tractum fuerit, cum nulli alii legantur a deo usquā prohibiti, nullo
modo debet dissolui propter leges hominum, cum matrimonium
ipsum diuinitus institutum sit incomparabiliter legibus superioribus, ita
ut non ipsum propter leges, sed leges propter ipsum debeant metui
to dirumpi.

Ita debent, istæ nugæ compaternitatum, cōmaternitatum, con-
fraternitatum, consororitarum, & consiliatarū prorsus extingui con-
tracto matrimonio. Quis enim istā cognationem spirituales inae-
nit, nisi superstitione humana? Si non licet baptisanti aut leuanti bap-
tisatam aut leuatam ducere, cur licet Christiano Christianam ducere?
An est maior cognatio ista ex ceremoniis seu signo sacramenti
contracta, quam quæ ex re ipsa sacramenti? An non Christianus est
frater Christianæ sororis? An non baptisatus, baptisatæ spiritualis
frater? Quid insanimus? Quid si quis uxorem suā crudiat Euange-
lio & fide Christi, factus hoc ipso uere pater eius in Christo? an nō
liceat uxore eius manere? An Paulo nō licuisset puellā ex Corinthiis
ducere, quos omnes in Christo genuisse se iactat? Vide itaq; quā sit
libertas Christiana per cæcitatem humanæ superstitionis oppressa.

Iam multo uanior est cognatio legalis, & tamen hanc etiam su-
per ius diuinū matrimonii extulerunt. Nec huic impedimento con-
senserim, quod uocant religionis disparilitatem, ut nec simpliciter,

nec sub conditione conuertendi ad fidē liceat ducere nō baptizat. m.
Quis hoc prohibuit? deus an homo? Quis hominibus potestatem se-
erit prohibēdi sic nubere? Spiritus scilicet mēdatiū in hypocriti loquē-
tes, ut Paulus dicit. De quibus illud dicere oportet, Narrauerūt mihi
iniqui fabulationes, sed nō ut lex tua. Duxit Patritius gentilis Mo-
nicam matrem sancti Augustini Christianam, Cur nō hodie liceat
idem? Idem rigor stultitiæ immo impietatis est, Impedimentū cri-
minis, scilicet, ubi quis duxerit prius pollutam adulterio, aut ma-
chatus fuerit in mortem alterius coniugis, quo cum superflite con-
trahere possit. Obsecro, unde iste rigor hominū in homines, qualē
nec deus unquā exegit? An ignorare se simulant, Batschaba uxore
Vriæ utroq; crimine impleto, id est, præpollutā adulterio & occiso
uiro, tamen ductam a Dauid sanctissimo uiro? Si lex diuina hæc fe-
cit, quid faciunt homines tyranni in suos conseruos?

Consetur & impedimentum, quod uocant ligaminis, hoc est, si
quis alteri sit alligatus per sponsalia. Hic concludunt, si poste. iorem
quis cognouerit, prioris cassare sponsalia. Quod plane non capio,
Ego arbitror, eum esse iam non sui iuris, qui uni sese addixerit, ac
per hoc prohibente iure diuino debere priori non cognita, etiam si
posteriorem cognouerit, dare enim non potuit, quod non habuit,
sed sefellit eam, comisitq; uerum adulterium. Quod autem aliud
illis uisum est, fecit, quod copulam carnis plus attenderunt, quā di-
uinum mandatum, quo priori fidem pollicitus, debet semper ser-
uare. Qui enim dare uult, de suo dare debet, Et deus prohibeat, ne
quis fratrem suum circumueniat in ullo negotio, quod seruandum
est ultra, & supra omnes omnium hominum traditiones. Ita credo,
non posse talem salua conscientia cum secunda cohabitare, & hoc
impedimentum esse omnino conuertendum. Si enim uotum reli-
gionis facit alienum, cur non etiam fides data & accepta, cum hæc
sit præcepti & fructus spiritus Gal. v. illud autem arbitrii humani?
Et si licet uxori uirum repetere, uoto facto religionis non obstante,
cur non liceat sponsæ repetere sponsum suum, etiam secuta copula
cum altera? Sed & superius diximus, non licere uouere religionem,
ei, qui fidem dedit puellæ, sed est debitor ducendæ, quia debitor est
fidei seruandæ, quam nulla traditione hominū licet deserere, quia
præcepta est a deo. Multo magis hic ita fiet, ut fidem priori seruet,

eum posteriori, non nisi mendaci corde dare poterit, ac per hoc nō dedit, sed sefellit proximam suam contra deū. Quare erroris impedimentū hic locū habet, qui facit, ut posterioris nuptiæ nihil sint.

Impedimentum ordinis quoq; merū est hominū commentum, præsertim cum garriat, eo dirimi etiam contractū, semper suas traditiones super dei mandata exaltantes. Ego quidē de sacerdotii ordine non iudico, qualis hodie est, sed uideo Paulum iubere, Episcopū unius uxoris uirum esse, ideo, non posse dirimi matrimonii diaconi, sacerdotis, Episcopi, seu cuiuscunq; ordinis. quanquā hō genus sacerdotum & eos ordines non nouerit Paulus, quos hodie habemus. Pereant itaq; maledictæ iste hominū traditiones, quæ non nisi ad multiplicanda pericula, peccata, mala, in Ecclesia introierūt. Est ergo inter sacerdotem & uxorem uerū & inseparabile matrimonium, mandatis diuinis probatū. Quid si impij homines illud prohibeant: aut dirimant, mera tyrannide sua? Esto, sit illicitum apud homines, licitum tamen est apud deum, cuius mandatum, si contra hominū pugnet mandata, est preferendum.

Aequè cōmentum est, impedimentū illud, publicæ honestatis, quo dirimuntur cōtracta. Viri me audax ista impietas tam prompta ad separandū, quod deus cōiūxit, ut Antichristū in ea cognoscas, quæ aduersatur om̄ibus, quæ Christus fecit & docuit. Quæ ideo est euausa, ut sponsi præmortui nullus cōsanguineus usq; ad quartū gradū, possit ducere sponsam? Nō est hoc, publicæ honestatis iustitia sed inscitia. Cur non in populo Israel, optimis ac diuinis legibus instituto, erat ista publicæ honestatis iustitia? sed etiam præcepto dei proximus cogebatur, uxore proximi relicta ducere. An oportet populū libertatis Christianæ, rigidioribus legibus onerare, quā populū seruitutis legalis? Et ut finē faciam, istorū figmentorū magis quā impedimentorū, Dico, mihi adhuc nullū apparere impedimentū, quod contractū iure dirimat, nisi impotentia cognoscēdæ cōiugis, ignorantia iā cōtracti, & uotū castitatis. De uoto tamē ita sum incertus usq; hodie, ut ignorem, quo tēpore sit cōsēdū ualere, sicut & supra dixi in baptismi sacramento. Disce ergo in hoc uino matrimonio, quā infeliciter & perditæ oīa sint cōfusa, impedita, irretita, & periculis subiecta, per pestilētes, inuocatas, impiasq; traditōes hominū, quæcunq; in Ecclesia geruntur, ut nulla remedii spes sit, nisi reuocato libertatis Euangelio, secundū ipsam, extinctis semel omnibus

omniū hominū legibus, omnia iudicemus & regathus Amen.

¶ De impotentia itaq; sexus dicendū, quo possit facilius consuli animabus periculo laborantibus. Hoc tamen premisso, quod ea quae de impedimētis dixi, dicta uolo, post matrimoniū cōtractū, ne talibus ullum dirimatur. Ceterū, de cōtrahēdo breuiter dixerim, quod supra dixi, Quod si urgeat amor iuuetutis, & quauis alia necessitas, propter quā dispensat Papa, dispenset etiā quilibet frater cū fratre, aut ipse cū seipso, rapta per hoc consiliū uxore, de manu tyrannicū legū utraque poterit. Ut quid enim mea libertas tollit aliena superstitio & ignorantia? Aut si pro pecunia Papa dispensat, cur non ipse pro me salutis comoditate meū aut cū fratre dispenset? Statuit leges Papa? sibi statuat, mea salua libertate, uel occulte surrepta, Videamus itaq; de impotentia.

Quero casum eiusmodi, Si mulier impotēti nupta uiro, nec possit, nec uelit forte, tot testimoniis & strepibus, quot iura exigūt, iudicialiter impotentia uiro probare, uelit tamē prolem habere, aut nō possit cōtinere, Et ego consuluissem ut diuortiu a uiro impetret, ad nubendū alteri, cōtenta, quod ipsius & mariti cōscientia & experientia, abūde testes sunt impotentiae illius. Vir autē nolit. Tam ego ultra cōsulam, ut cū consensu uiro (cū iā nō sit maritus, sed simplex & solutus cohabitator) misceatur alteri uel fratri mariti, occulto tamē matrimonio, & proles imputetur putatiuo (ut dicūt) patri. An haec mulier salua sit & in statu salutis? Respondeo ego, q; sic, Quia error & ignorantia uirilis impotentiae hic impedit matrimoniū, & tyrannis legū nō admittit diuortiu, & mulier libera est per legē diuinam, nec cogi potest ad continentiam. Quare uir debet concedere eius iuri, & alteri permittere uxorem, quam specietenus habet.

Uterius, si uir nollet cōsentire, nec diuidi uellet, antequā permittere eā uiri aut adulterari, consulerē, ut cōtracto cū alio matrimonio aufugeret in locū ignotū & remotū. Quid enī aliud possit cōsuli laboranti assiduo libidinis periculo? Scio autē quosdā mouere q; proles huius occulti matrimoni iniquus haeres sit putatiui patris. Sed si cōsensu mariti fiat, iniquus nō erit. Si autē ignorate aut nolēte fiat, iudicet hic Christiana & libera ratio, imo charitas, uter utri maius damnū inferat. Vxor hereditatē alienat, at maritus sefellit uxore, eamq; toto suo corpore totaq; uita fraudat, an nō maius peccat uir, corpus & uitam uxori perdens, quā mulier, res tantū tēporales uiri alienans?

Patiatur ergo uel diuortium, aut ferat alienos hæredes, qui sua culpa, innocentem puellam fecerit, & uita pariter ac corporis usu toto fraudauit, insuper occasionem pene intolerabilem adulterandi dedit, ponatur utraq; in æqua lance. Certe omni iure, fraus in fraudantem recidere debet, & damnū recompensare tenetur, qui dedit. Quid enim differt talis maritus ab eo, qui uxorem alicuius captiuū tenet cum marito? Nonne talis tyrannus, uxorem & filios, & maritum alere cogitur, aut liberos dimittere? Cur ergo & hic nō ita fiat? Ita ego arbitror, uinum debere cogi, aut ad diuortium, aut ad alienum hæredem alendum, Sic charitas iudicabit sine dubio. In quo casu, uxoris hæredē non alio affectu alet impotens iā & non maritus, quam si uxorem egrotantem aut alio incomodo affectam torris & grauib; expensis foueret. sua enim, non uxoris culpa, eo incomodo laborat uxor. Hæc pro mea uirili, ad informandas cōscientias scrupulosas retulerim, cupiens afflictis meis fratibus in ista captiuitate, qualicumq; solatio succurrere.

De diuortio etiam uersatur quæstio, an licitum sit. Ego quidem ita detestor diuortium, ut digamiam malim quam diuortium, sed an liceat, ipse non audeo definire. Christus ipse princeps pastorum Mat. v. dicit, Siquis dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam adulterari, Et qui dimissam duxerit, adulterat. Cæcedit ergo Christus diuortiū, in causa fornicationis duntaxat. Quare, errare Papam necesse est, quoties diuortium facit aliis causis, nec statim se tutum arbitrari debet, ullus, qui pontificia illa temeritate uerius quam potestate dispensationem obtinuerit. Sed hoc admiror magis, cur celibem esse cogant hominem, qui diuortio separatus est a coniuge sua, nec aliam ducere permittant. Si enim Christus diuortium concedit in causa fornicationis, & neminem cogit esse celibem, & Paulus magis uelit, nos nubere quam uri, uidetur omnino admittere, ut in locum repudiatæ, aliam ducat. Quæ res, utinam plane discussa & certa esset, ut posset consuli infinitis periculis eorum, qui sine culpa sua hodie celibes esse coguntur. Hoc est, quotam uxores uel mariti aufrugiunt, & coniugem relinquunt, decernitio uel nunquam reuersuri. Urget me & male habet hic casus, quotidianis exemplis, siue id singulari nequitia Satanæ, siue neglectu uerbi dei contingit.

Ego sane, qui solus cōtra omnes statuere in hac re nihil possum, uehementer optarem, saltem illud. i. Corinth. vii. huc aptari. Quod si infidelis discedit, discedat. Non enim seruituti subiectus est frater aut soror in eiusmodi. Hic Apostolus discedentem infidelem concedit dimitti, & fidei liberum facit alterum accipere. Cur non idem ualeat, si fidelis, hoc est, nomine fidelis, re ipsa æque infidelis, coniugem disserat, præsertim nunquam reuersurus? Ego sane nihil discriminis utriusque deprehendere possum. Credo autem, si Apostoli tempore, discessor infidelis reuersus denuo, aut fidelis factus, aut fidei cohabitare pollicitus fuisset, admissus non fuisset, sed & ipsi alteram ducendi potestas facta fuisset. Tamen in iis nihil definitio (ut dixi) quamquam nihil magis optem esse definitum, cū nihil magis me & multos mecum uexet hodie. Sola autoritate Papæ aut Episcoporum hic diffiniri nihil uolo, sed si duo eruditi & boni uiri in nomine Christi consentirent, & in spiritu Christi pronunciarent, eorum ego iudicium præferrem etiam Conciliis, qualia nunc solent cogi, tantum numero & autoritate citra eruditionem & sanctimoniam iactata. Suspendo ergo hic organum meum, donec conferat mecum alius melior.

DE ORDINE,

Hoc sacramentum Ecclesia Christi ignorat, inuentumque est ab Ecclesia Papæ. non enim solum nullam habet promissionem gratiæ, ullibi positam, sed ne uerbo quidem eius meminit totum nouum testamentum. Ridiculus autem est asserere, pro sacramento dei, quod a deo institutum nusquam potest monstrari. Non quod damnandum censeam eam ritum per tanta secula celebratum, sed quod in rebus sacris, nolim humana commenta fingi, nec liceat astruere aliquod diuinitus ordinatum, quod diuinitus ordinatum non est, ne ridiculi simus aduersario. conandumque sit, ut certa & pura nobis sint omnia, clarisque scripturis firmata, quæ pro articulis fidei iactamus, id quod in præfenti sacramento præstare, ne tātillū quidem possumus,

Nec habet Ecclesia potestatem, nouas promissiones gratiæ diuinas statuere, sicut quidam garrunt, quod non minoris sit autoritatis, quicquid ab Ecclesia, quā quod a deo statuitur, cum regatur spiritu sancto. Ecclesia enim nascitur uerbo promissionis per fidem, eodemque alitur & seruat, hoc est, ipsa per promissiones dei constituitur,

K